

УДК 342.9

Ляднова О.В., аспірант спеціальності 081 Право**Науковий керівник: Шапенко Л.О., к.ю.н., доц., завідувач кафедри конституційного та адміністративного права.***(Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна)*

МІСЦЕ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

24 лютого 2022 року наша країна вперше з часів незалежності опинилася в критичних обставинах жорсткої війни. Перед владою постала низка викликів, які безпосередньо вплинули на життєздатність, обороноздатність і безпеку країни та вимагали оперативних реакцій. За цих умов змінився звичайний режим функціонування державних інститутів, місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1] через військову агресію Російської Федерації проти України з 24 лютого 2022 року в Україні був введений воєнний стан.

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

В умовах воєнного стану Президент України продовжує виконувати повноваження передбачені Конституцією України, а також наділяється доволі широким спектром повноважень з запровадження та виконання заходів правового режиму воєнного стану, які передбачають зокрема утворення тимчасових державних органів.

Одним із перших рішень після проголошення режиму воєнного стану на території України було утворення 24 обласних та Київської міської, а також районних військових адміністрацій [3].

Згодом в межах територій територіальних громад, у яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи, та/або сільські, селищні, міські голови не здійснювали покладені на них Конституцією та законами України повноваження, а також в інших випадках, передбачених Законом України «Про правовий режим воєнного стану» приймалися рішення про утворення військових адміністрацій населених пунктів.

Військові адміністрації є тимчасовими державними органами, які можуть утворюватися на територіях, на яких введено воєнний стан для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян [2].

Особливістю військових адміністрацій є те, що вони здійснюють свої повноваження протягом дії воєнного стану та 30 днів після його припинення чи скасування [2].

Ці тимчасові державні органи умовно можна класифікувати за територіальністю на обласні, районні та військові адміністрації населених пунктів, які мають різні повноваження залежно від підстав їх утворення.

Військові адміністрації є юридичними особами публічного права, повноваження здійснюються ними в порядку, визначеному законами України для здійснення повноважень відповідних місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про правовий режим воєнного стану».

Водночас місцеві державні адміністрації (місцеві органи виконавчої влади) і місцеве самоврядування (публічна влада територіальних громад) є різними за своєю юридичною природою системами місцевої влади, передусім повноваження і завдання яких регламентовані різними законодавчими актами.

Р. С. Мельник, досліджуючи адміністративно-правовий статус військових адміністрацій, наголосив на специфіці повноважень, що проглядається у багатоманітності їх змісту та поділив ці повноваження на такі групи: 1) правотворчого характеру; 2) мобілізаційного характеру; 3) забезпечувального характеру; 4) організаційного характеру; 5) інформаційно-аналітичного характеру; 6) фіскально-регламентарного характеру. Зазначив, що подібна багатоманітність повноважень військових адміністрацій розрахована, у першу чергу, не на управління конкретною сферою суспільних відносин, як це відбувається за умов мирного часу, а на забезпечення повноцінної реалізації правового режиму воєнного стану в усіх сферах життєдіяльності суспільства і державного управління. Відповідно, функціонально-управлінське навантаження військових адміністрацій є особливим. Воно передбачає конкретні владні дії у межах загального напрямку державно-владної діяльності [4].

До найбільш суттєвих ознак, що формують поняття суб'єкта публічної адміністрації, науковці відносять такі: кожен із суб'єктів є відокремленою частиною єдиної функціональної системи суб'єктів публічного адміністрування; вони мають свій відповідний правовий статус, який визначається законами або підзаконними нормативно-правовими актами; усі суб'єкти публічного адміністрування реалізують не приватний, а публічний інтерес, незважаючи на те, що окремі з них можуть бути суб'єктами приватного права; для здійснення публічного адміністрування суб'єкти наділені повноваженнями з ухвалення публічних владних рішень; вони орієнтовані на діяльність на основі та для публічного виконання законів. Під суб'єктом публічної адміністрації розуміють суб'єкт владних повноважень, наділений законом повноваженнями здійснювати публічне адміністрування – надавати адміністративні послуги чи здійснювати виконавчо-розпорядчу діяльність [5].

Військові адміністрації повністю відповідають науковій концепції суб'єктів публічної адміністрації, з огляду на вищезазначені критерії. Так, військові адміністрації є складовими елементами єдиної функціональної системи державних органів, що забезпечують державне управління в умовах воєнного стану. Правовий статус військових адміністрацій визначений Законом України «Про правовий режим воєнного стану» і є доволі специфічним, а функціонування здійснюють на основі спеціальних правових норм, які регламентують їх діяльність, повноваження та взаємодію з іншими органами. Основним завданням військових адміністрацій є захист інтересів держави та суспільства, забезпечення оборони, правопорядку і безпеки на відповідних територіях, що відображає принцип реалізації публічного інтересу, притаманний суб'єктам публічного адміністрування. Військові адміністрації відповідно до діючого законодавства наділені повноваженнями щодо ухвалення обов'язкових для виконання публічних рішень, що свідчить про виконавчо-розпорядче навантаження. Військові адміністрації діють суворо в межах та на підставі законів України, що регламентують їх повноваження й функції.

Отже, військові адміністрації – це тимчасові специфічні суб'єкти публічної адміністрації, наділені владними повноваженнями для реалізації публічного адміністрування та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян, на територіях, на яких введено воєнний стан.

В критичних умовах воєнного стану утворення військових адміністрацій та виконання ними функцій органів державного управління та місцевого самоврядування є вимогою сьогодення, що забезпечує інтереси національної безпеки та оборони, правопорядок, недопущення гуманітарної катастрофи на територіях, де унеможлиблюється функціонування органів публічної влади.

Військові адміністрації це нові суб'єкти публічної адміністрації, які є складовою частиною системи органів публічної адміністрації, а їх діяльність полягає у цілеспрямованому впливі на організацію діяльності на певній території в інтересах успішного й ефективного вирішення поставлених перед ними завдань.

Військові адміністрації займають важливе місце у системі органів публічної адміністрації в умовах воєнного стану. Їх функціонування передбачає збереження державного управління на місцях, де місцеві органи влади не виконують свої повноваження. Ця система покликана забезпечити реалізацію національної безпеки, захист прав громадян та підтримання громадського порядку.

Важливість дослідження військових адміністрацій як нової інституції зумовлена значними змінами в системі публічного адміністрування України в умовах воєнного стану. Військові адміністрації є відносно новим суб'єктом публічного управління для правової системи України, а їх адміністративно-правовий статус, межі повноважень у порівнянні з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування, взаємодія з іншими органами влади та ефективність ще потребують комплексного наукового аналізу та оцінки, що в подальшому дозволить сформулювати чітке законодавче підґрунтя для їх діяльності, підвищення ефективності управління та забезпечення захисту прав громадян під час надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 29.01.2024).
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 29.01.2024).
3. Про утворення військових адміністрацій : Указ Президента України від 24.02.2022 № 68/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> (дата звернення: 29.01.2024).
4. Мельник С.М. Адміністративно-правовий статус військових адміністрацій в Україні в умовах правового режиму воєнного стану. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. Випуск 6, С. 100-104.
5. Адміністративне право України. Повний курс / В. Галуцько, П., Діхтієвський, О. Кузьменко, О. Гулак та ін.; за ред. В. Галуцька, О.Правоторової. Вид. 3-є. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020., С. 81.